

**Klinika Otolaryngologii
Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku**

e-mail: otol@umb.edu.pl

Białystok, 08.08. 2018 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Iwony Makowskiej pt. „Analiza porównawcza efektów rehabilitacji, prowadzonej metodą treningu habituacyjnego i metodą konfliktów sensorycznych u pacjentów po przebytych zapaleniu neuronu przedsionkowego i po operacji przecięcia nerwu przedsionkowego”

Ostry zespół przedsionkowy jest szczególną formą zaburzeń przedsionkowych, w którym wbrew utartym do niedawna przekonaniom specjalnego znaczenia nabiera rehabilitacja ruchowa, wpływająca korzystnie na procesy kompensacji ośrodkowej. Pomimo sięgających już lat czterdziestych i pięćdziesiątych opracowań dotyczących problematyki rehabilitacji przedsionkowej oraz również współczesnych opracowań tego zagadnienia w nowoczesnych podręcznikach, nadal w wielu ośrodkach pokutuje tendencja do głównie farmakologicznego leczenia obwodowych zawrotów głowy. Tematyka przedstawionej do oceny pracy dotyczy więc bardzo aktualnego i istotnego problemu. Mgr Iwona Makowska podjęła trud oceny skuteczności dwóch metod rehabilitacji, treningu habituacyjnego oraz rehabilitacji metodą konfliktów zmysłowych, u pacjentów po przebytych zapaleniu neuronu przedsionkowego i po operacji przecięcia nerwu przedsionkowego.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska ma klasyczny układ, obejmuje 98 stron maszynopisu i jest bogato ilustrowana kolorowymi rycinami i tabelami co znakomicie ułatwia śledzenie tekstu pracy. Piśmiennictwo złożone jest z 90 umiejętnie dobranych pozycji. Integralną częścią rozprawy jest 16

stronicowy aneks zawierający m.in. szczegółowe analizy statystyczne oraz wzór karty rehabilitacji ruchowej.

Rozprawa rozpoczyna się obszernym wprowadzeniem, w którym zapoznano czytelnika z istotą i założeniami rehabilitacji przedsionkowej, metodami rehabilitacji, patofizjologią i kliniką ostrego zespołu przedsionkowego oraz obrazem klinicznym zapalenia nerwu przedsionkowego i choroby Meniere'a. Na zakończenie tego rozdziału, doskonale wprowadzającego czytelnika w skomplikowaną materię dotyczącą rehabilitacji przedsionkowej Doktorantka szczegółowo opisała Test Organizacji Zmysłowej, na podstawie którego tworzony jest ogólny bilans równowagi.

Należy dodać, że omawiany 24 stronicowy fragment pracy mógłby stanowić materiał do przygotowania osobnej, interesującej publikacji.

Cel pracy obejmuje dwa zagadnienia. Mgr Iwona Makowska wyznaczyła sobie pracochłonne zadanie oceny procesu rehabilitacji przedsionkowej u chorych po zapaleniu neuronu przedsionkowego i po neurektomii nerwu przedsionkowego w chorobie Meniere'a oraz podjęła próbę ustalenia, która metoda rehabilitacji jest skuteczniejsza. W pracy oceniana była metoda treningu habituacyjnego i rehabilitacji opartej na konfliktach zmysłowych.

Metody służące do realizacji postawionych celów zostały opisane w sposób bardzo dokładny. Rozdział „Materiał pracy” rozpoczyna się od charakterystyki badanych dwóch dwudziestoosobowych grup pacjentów hospitalizowanych w Katedrze i Klinice Otolaryngologii WUM z rozpoznaniem zapalenia neuronu przedsionkowego i z chorobą Meniere'a po przebytej operacji przecięcia nerwu przedsionkowego. Badania prowadzono w Pracowni Badań Układu Równowagi Kliniki Otolaryngologii WUM.

Procedura procesu rehabilitacji składała się z dwóch etapów. W pierwszym, jednotygodniowym etapie prowadzono w obu grupach trening habituacyjny, którego efekty oceniano na podstawie indywidualnej karty rehabilitacji. Przed rozpoczęciem drugiego etapu wykonywano Test Organizacji

Zmysłowej. W tej części badań wydzielono dwie podgrupy, w których przez 2 tygodnie kontynuowano rehabilitację odmiennymi metodami – metodą konfliktów sensorycznych w kabinie posturograficznej i metodą treningu habituacyjnego. W każdej podgrupie znajdowali się chorzy z zapaleniem neuronu przedsionkowego i po operacji przecięcia nerwu przedsionkowego. Po zakończeniu drugiego etapu procesu rehabilitacji wykonywano ponownie Test Organizacji Zmysłowej i przeprowadzano również subiektywną ocenę stopnia nasilenia zawrotów głowy na podstawie indywidualnej karty rehabilitacji. Przed i po zakończeniu procesu rehabilitacji w każdej z podgrup określano ogólny bilans równowagi.

Wyniki opracowano statystycznie posługując się pakietem StatSoft Inc. 2011 Statistica wersja 10. Wzorowy dobór metod statystycznych pozwolił lekarz Iwone Makowskiej na maksymalne wykorzystanie otrzymanych wcześniej wyników badań i świadczy o rzetelnej wiedzy Doktorantki oraz dowodzi odpowiedniej opieki Promotora.

Rozdział pracy prezentujący wyniki badań obejmuje 17 stron zawierających szczegółowe dane i jest bogato ilustrowany przy pomocy licznych i przejrzystych tabel oraz rycin. Na szczególną uwagę zasługuje graficzne zestawienie wyników przed i po określonym typie rehabilitacji co doskonale ułatwia śledzenie tekstu rozprawy doktorskiej. Dotyczy to zarówno przedstawienia wartości średnich wyników ogólnego bilansu równowagi Testu Organizacji Zmysłowej, jak również wyników subiektywnej oceny stopnia nasilenia zawrotów głowy. Badania wykazały, że istnieją takie same zależności statystyczne przy porównaniu wyników subiektywnej oceny stopnia nasilenia zawrotów głowy z danymi uzyskanymi z ogólnego bilansu równowagi. Są to bardzo cenne spostrzeżenia. Najlepsze wyniki rehabilitacji mierzone badaniem ogólnego bilansu równowagi Testu Organizacji Zmysłowej uzyskano w grupie pacjentów po zapaleniu neuronu przedsionkowego rehabilitowanych metodą konfliktów zmysłowych.

Analiza wyników badań została omówiona w interesującej 6-stronicowej dyskusji, w której Doktorantka ustosunkowuje się do własnych wyników, odnosząc je także do danych dostępnych w bogatej literaturze światowej z ostatnich lat. Mgr Iwona Makowska w swojej pracy jednoznacznie udowodniła znaczenie rehabilitacji w leczeniu chorych z ostrym zespołem przedsionkowym oraz wykazała szczególną przydatność Testu Organizacji Zmysłowej w monitorowaniu postępów rehabilitacji. Ponadto przedstawiła rolę fizjoterapeuty w procesie terapeutycznym, którego obecność w zespole pracującym z chorymi z zawrotami głowy powinna być zagwarantowana.

Taka głęboka analiza własnych wyników pozwoliła Doktorantce na wyciągnięcie wniosków, które korelują z postawionymi wcześniej celami i stanowią kwintesencję tej rozprawy. Wniosek 4, podkreślający znaczenie specjalistycznych, w tym obiektywnych testów wykorzystujących kabinę posturograficzną lub podobne urządzenia, wymaga podczas przygotowania do publikacji przerehabilitacji. Zalecałbym także wyeliminowanie pomyłek literowych i potknięć stylistycznych szczególnie w rozdziale „Dyskusja”.

Podsumowując ocenianą rozprawę należy podkreślić, iż jest ona bardzo dobrze zaplanowaną i wykonaną pracą doktorską. Badania zostały przeprowadzone na odpowiednio dobranym materiale i przy zastosowaniu właściwych metod pozwalających na uzyskanie wiarygodnych wyników. Wymienione wcześniej mankamenty nie umniejszają wartości tej bardzo interesującej pracy.

Prezentowana praca spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim. Oceniam ją wysoko i przedkładam Wysokiej Radzie II Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego wniosek o dopuszczenie mgr Iwony Makowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Kliniki Otolaryngologii
prof. dr hab. med. Marek Rogowski